

HET WAPEN DER HEREN VAN GEMERT

Het wapen der 'Heren van Gemert' wordt in het algemeen omschreven, als zijnde een schild met drie zilveren plompebladeren op een zwarte ondergrond.

Bij een volledig wapen behoren, behalve het schild, ook nog een aantal bijstukken, in heraldische termen aangeduid met 'de schilddekking'. Aan elk van deze bijstukken, die men soms slechts één of twee in een wapen aantreft, worden bijzondere betekenissen toegeschreven.

Zeker gezien de tot nu toe onbekende herkomst van het geslacht van Gemert, dat toch zulk een belangrijke rol heeft gespeeld in de vroegste geschiedenis van Gemert, is het van belang te weten wat deze familie zoal "in haar schild (lees: wapen) voerde".

Met name over de bijstukken in het wapen der 'van Gemerts' is er tot nu toe in de literatuur weliswaar niet veel boven water gekomen, maar toch juist genoeg om alvast de belangrijkste elementen der schilddekking van de Heren van Gemert te leren kennen (1,2). Een mooie beschrijving wordt namelijk gegeven wanneer zekere "heer ende meester Henrick v.d. Leemputten, priester ende licentiaat in de heilige Godtheijt", wil bewijzen dat hij recht heeft op den "titule oft qualiteit van edelman etc.". Op 11 januari 1620 laat deze persoon te 's-Hertogenbosch een notariële akte opmaken, waarin verschillende wapens van zijn voorvaders worden beschreven. Daartoe heeft men o.a. een zogenaamde "inspectie oculair" genomen van een zerk in de kathedraal van St. Jan, welke zerk rustte op het graf van Antonis van Gemert, de moederlijke oud-grootvader van de voornoemde priester. Deze Antonis van Gemert stierf in 1565 en op zijn zerk was uitgehouwen:

" het wapen vanden stamme ende geslachte van Gemert, te
" weten eenen schilt en daerinne drie meren bladeren ende
" boven den schilt een open helm ende daerinne twee post-
" horens.

We weten nu dus dat het geslacht van Gemert ook de helm, het

voornaamste deel van de ridderlijke wapenrusting, in haar wapen droeg. In de bijgaande afbeelding van het wapen der 'van Gemerts', overgenomen uit één van de doorgaans rijkelijk met wapens opgesierde genealogien van de hand van B.W.van Schijndel (2), kan men een paar afwijkingen ten opzichte van de zojuist gegeven wapenbeschrijving konstateren. In de beschrijving van 1620 gewaagt men immers van een open helm, terwijl in de afbeelding hiernaast, een zogenaamde traliehelm wordt weergegeven. Van zowel open helm als traliehelm nam men vroeger algemeen aan, dat alleen adel een dergelijke helm zou mogen voeren. Deze opvattingen zouden thans echter als ongemotiveerd te weerleggen zijn. Een ander verschilpunt tussen de beschrijving van 1620 en de afbeelding is dat in het ene geval sprake is van posthoorns, terwijl op het plaatje jachthoorns weergegeven worden. De jachthoorn onderscheidt zich namelijk van de posthoorn doordat hij altijd een snoer heeft, wat de laatste mist. (de jachthoorn is vooral bekend geworden als wapenfiguur van het Huis van Oranje).

van Gemert

De hierboven opgesomde verschilpunten tussen afbeelding en beschrijving zijn mogelijk te wijten aan onvoldoende bekendheid met heraldische tekens van de notaris die in 1620 het wapen beschreef. Wie zal het zeggen ?

Ad Otten

BRONNEN

1. B.v.Schijndel, Een paar akten betreffende het geslacht v.d.Leemputte, Taxandria, 1942, blz. 57-62. (transcriptie not.akte uit dossier mr.Joost Nijenhuis, notaris te 's-Bosch- Staatsarchief Antwerpen)
2. B.W.v.Schijndel, Genealogie Otten dit Otto de Mentock avec notices sur les familles alliées, uitg.1954, blz.34.